

У ЛАБОРАТОРІЇ ПСИХОЛОГА

ПОГОВОРИМО ПО-ЧОЛОВІЧОМУ

Материнська місія — свята й велика. Та чи не надто великою стала вона останнім часом! Роль батька-вихователя так здрібніла, що психологи, соціологи, педагоги вже б'ють на сполох: порушується гармонія виховного процесу. За умов «фемінізованого» дошкільного й шкільного виховання в дитячих колективах функції батька-вихователя стають особливо вагомими. Приклад батька, чоловіки не замінити нічим.

У процесі лікарської практики мені не раз доводилося стрічатися із травмованими душевно дітьми, які виростили у звичайних, так званих благополучних сім'ях. Дуже часто причиною цього є відсутність сприятливого для виховання мікроклімату в сім'ї. Немає гармонії у взаєминах батьків і дітей. Нерідко винуватцем є саме батько, який із різних причин — через зайнятість, егоїзм чи духовну бідність — не розуміє, якою вагомою силою у вихованні є чоловічий характер, чоловічий приклад. Я не раз пересвідчувався у цьому, спостерігаючи різні сім'ї — щасливі і не дуже.

Батько десятирічного Юрка завжди повертається з роботи веселим, життєрадісним. І його настрої вмить передається синові. Юрко звертається з усіма своїми запитаннями й проблемами до тата, і той докладно, по-дорослому серйозно відповідає, пояснює. Ніколи не відмахнеться од сина, мовляв, втомився після роботи, зайнятий тощо. Батько — людина дуже добра, уважна до людей — близьких і незнайомих. І ось син бере пилосос із рук матері, каже: «Я сам приберу, ти відпочинь, стомилася ж на роботі».

У дітей механізм наслідування особливо чутливий і добре розвинений — мусимо пам'ятати про це. Якби кожний батько розумів, яку величезну потребу в ньому відчуває син або донька, як хочуть вони, щоб поруч був мудрий, мужній чоловік! І яка недитяча в дитячих очах туга і безнадійність, коли батько несправедливий, коли він ображає сім'ю.

— З п'яти років, — розповідає мені одна пацієнтка, — я чула вдома сварки. Наш батько такий грубий, кричить на матір, погрожує, вона часто плаче...

А батько-грубіян і не запідозрює, що завдає доньці психічної травми, адже дитяча душа дуже вразлива, і ці травми бувають важче вилікувати, аніж хвороби.

Чи повинен батько підвищувати голос? Видатний радянський педагог і вихователь Василь Олександрович Сухомлинський наголошував, що почуття емоційно вихованої людини доходять до дитячих сердець і без крику... Тривогу, смутку, подиву, обурення і десятків відтінків подібних почуттів діти вловлюють у звичайних словах наставника...

Якщо почуття живуть у душі, діти прочитають їх і «поміж рядків». Коли дитину надто часто картають і карають, вона озлоблюється, починає хитрувати й пристосовуватися під батьківський характер.

Один мій знайомий карав сина за те, що той обдурював його. Я переконався, хлопець робив це тому, що його карали за найменшу провину, а він боявся признаватися, коли щось накоїть. Як бачите, замкнене коло.

...Батько помітив, що маленька Люба іноді каже неправду, ще й запевняє при цьому:

— Ну, слово честі, татку, не віриш? Ну, сам подивись або спитай!..

І знаєте, як батько відучив дівчинку?

— Ну, що ти, — говорив він у відповідь, — навіщо ж я перевірятиму? Я й так вірю, що ти завжди говориш правду!

Один раз, другий Люба зніяковіло замовкала після оцих слів, а втретє гірко розплакалася:

— Татку, не сердься, я сказала неправду, але більше ніколи не буду!..

Брехуни виростають тоді, коли батьки допускають можливість обману, не довіряють дітям.

Діти пишаться батьками, яких люди шанують за працю. У селі Прелесному на Донеччині відкрився музей мистецтва. Багато картин тут намальовано руками школярів. Близько ста малюнків присвятили діти труду своїх батьків. Бачили б ви, з якою любов'ю намалював Сашко Педан свого тата, колгоспного механізатора. «Тато на роботі» — називається малюнок. І скільки в ньому гордості за батька-трудолюбця, скільки тепла!

З дивовижною швидкістю йде в дитинстві пізнання світу. З дивовижною швидкістю за своєю прикладом — і гарні, і недобрі. А ми все відкладаємо свої чоловічі, батьківські обов'язки на завтра. Мовляв, поки діти малі — з їхнім вихованням дружина впрограється. А одного прекрасного дня розгніваний тато не впізнає своє «дитя».

— І в кого ти такий вдався?

— В тебе, — в'їдливо відповідає синок.

Тато спересердя ладен дати синові ляпаса, та враз осікається: на нього дивляться уже дорослі, серйозні очі. Пізно...

В. СКУМІН,
лікар-психолог.